

**KOMENDA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ**

Biuro Rozpoznawania Zagrożeń

**WYTYCZNE
W ZAKRESIE OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ
DLA HARCERSKICH OBOZÓW POD NAMIOTAMI**

Warszawa, czerwiec 2019 r.

SPIS TREŚCI

I.	Wstęp.....	2
II.	Zapobieganie pożarowi lub innemu miejscowemu zagrożeniu.....	2
III.	Zadania i obowiązki.....	2
IV.	Czynności zabronione.....	4
V.	Organizacja alarmowania i ewakuacji.....	4
VI.	Postępowanie na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia.....	5
VII.	Zalecenia dodatkowe w zakresie zagrożeń pogodowych.....	6
VIII.	Zagospodarowanie terenu obozu.....	7
IX.	Wyposażenie obozu w podręczny sprzęt gaśniczy.....	9
X.	Rozpalanie ognisk.....	10
XI.	Przechowywanie butli z gazem płynnym i użytkowanie urządzeń gazowych.....	11
XII.	Użytkowanie instalacji elektrycznej i agregatów prądotwórczych.....	13
XIII.	Dokumentacja obozu.....	14

I. Wstęp.

Przedmiotowe opracowanie stanowi zbiór zasad wiedzy oraz dobrych praktyk rekomendowanych do stosowania w zakresie ochrony przeciwpożarowej harcerskich obozów pod namiotami, stanowiących miejsce zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży, o którym mowa w 92a ust.1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457 z późn. zm.).

Wytyczne zostały opracowane z uwagi na brak regulacji prawych, które określałyby wprost w sposób szczegółowy wymagania w omawianym zakresie.

Wytyczne obejmują szeroki wachlarz zagadnień z zakresu ochrony przeciwpożarowej obozów pod namiotami. Zaleca się uwzględniać je w całości lub w części, w zależności od:

- występowania w określonym przypadku okoliczności (sytuacji, zagadnień, problemów, rozwiązań, etc.), których one dotyczą,
- analizy i oceny zagrożeń występujących realnie w danej sytuacji.

Wytyczne w zakresie, w jakim jest to możliwe i uzasadnione, uwzględnia się również przy organizacji krótkotrwałych form wypoczynku dzieci i młodzieży np. obozów wędrownych lub biwaków.

II. Zapobieganie pożarowi lub innemu miejscowemu zagrożeniu.

1. Organizator wypoczynku realizowanego w formie obozu pod namiotami, zwanego dalej „obozem”, jest zobowiązany zapewnić jego ochronę przeciwpożarową, w tym zabezpieczyć je przed pożarem lub innymi miejscowymi zagrożeniami.
2. Zadania i obowiązki w zakresie ochrony przeciwpożarowej powinny być zawarte w regulaminie wypoczynku (np. w formie załącznika), który określa prawa i obowiązki uczestników obozu, w tym czynności zabronione, wynikające z obowiązujących przepisów oraz zasad wiedzy i dobrych praktyk w omawianym obszarze.
3. Bezpośredni nadzór nad stanem ochrony przeciwpożarowej obozu sprawuje kierownik wypoczynku. Osoba ta powinna być jednoznacznie wskazana (np. z funkcji) w regulaminie wypoczynku.

III. Zadania i obowiązki.

1. Przed pierwszym noclegiem po przybyciu na teren obozu, jego kadra i uczestnicy powinni zostać zapoznani z zasadami bezpieczeństwa, w tym przede wszystkim z:
  - a) zasadami ochrony przeciwpożarowej określonymi w regulaminie wypoczynku,
  - b) zasadami alarmowania i ewakuacji w przypadku zagrożenia i przyjętymi w tym zakresie procedurami,
  - c) zasadami postępowania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia,

- d) miejscami usytuowania podręcznego sprzętu gaśniczego lub innych środków przygotowanych do wykorzystania w sytuacji zagrożenia,
  - e) obsługą podręcznego sprzętu gaśniczego (dotyczy osób wyznaczonych do tego celu – zaleca się, aby były to osoby pełnoletnie).
2. Na terenie obozu należy umieścić w widocznym i dostępnym miejscu wykaz telefonów alarmowych (np. w sąsiedztwie miejsca zbiórki do ewakuacji lub placu apelowego) oraz wyznaczyć osobę (wzgl. osoby) odpowiedzialną za:
- powiadomienie służb ratowniczych w przypadku wystąpienia pożaru lub innego miejscowego zagrożenia (np. kierownika wypoczynku i wychowawców),
  - przeprowadzenie ewakuacji w przypadku wystąpienia pożaru lub innego miejscowego zagrożenia.
3. Na terenie obozu należy zdefiniować i wyznaczyć miejsca ważne (istotne) z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej, w szczególności służące do:
- a) rozpalania ognisk,
  - b) przygotowywania posiłków ze stanowiskami z otwartym ogniem,
  - c) składowania drewna opałowego,
  - d) zbiórki do ewakuacji,
  - e) postoju dla pojazdów,
  - f) użytkowania lub przechowywania butli z gazem płynnym (propan-butan),
  - g) użytkowania urządzeń gazowych,
  - h) lokalizacji stanowiska pracy agregatu prądotwórczego.
- Miejsca zbiórki do ewakuacji oraz miejsca lokalizacji butli z gazem płynnym powinny być jednoznacznie oznakowane (propozycje oznakowania w tym zakresie przedstawiono w załączniku do wytycznych).
4. W celu zapewnienia właściwego funkcjonowania ochrony przeciwpożarowej obozu należy:
- a) utrzymywać w pełnej sprawności technicznej i funkcjonalnej podręczny sprzęt gaśniczy oraz punkty poboru wody do celów przeciwpożarowych (jeżeli występują),
  - b) zapewnić środki łączności umożliwiające powiadamianie służb ratowniczych i utrzymywać je w pełnej sprawności,
  - c) utrzymywać w pełnej sprawności technicznej instalacje użytkowe.
5. Zaleca się, aby w ramach wyposażenia indywidualnego, każdy uczestnik obozu posiadał latarkę, ubranie przeciwdeszczowe oraz folię termiczną (tzw. folię życia).
6. Na terenie obozu należy zapewnić warunki do udzielenia pomocy przedmedycznej, w tym wyznaczyć osoby przewidziane do jej udzielenia. Organizator obozu określa zakres wyposażenia obozu w środki do udzielenia pomocy przedmedycznej oraz pozostałe wymagania w tym zakresie (np. wymagania co do tworzenia odrębnych punktów pomocy przedmedycznej i kwalifikacji kadry).

IV. Czynności zabronione.

1. Zabronione jest wykonywanie czynności, które mogą spowodować pożar, jego rozprzestrzenianie się, utrudnienie w ewakuacji lub w prowadzeniu działań ratowniczych, w szczególności:
  - a) zamykanie wyjść z namiotów, w których przebywają ludzie, w sposób uniemożliwiający szybkie otwarcie i opuszczenie namiotów (stosowanie tzw. "supłów", kłódek w zamkach itp.),
  - b) umieszczanie przedmiotów przed wyjściami z namiotów w sposób utrudniający ich sprawne opuszczenie i ewakuację,
  - c) ograniczanie dostępu do:
    - podręcznego sprzętu gaśniczego,
    - punktów poboru wody do celów przeciwpożarowych (np. hydrantów zewnętrznych, stanowisk postojowych przy zbiornikach z wodą do celów przeciwpożarowych),
    - punktów „odcięcia” mediów (np. głównego wyłącznika prądu, kurków/zaworów gazowych),
  - d) używanie otwartego ognia i stosowanie innych źródeł zapłonu/ciepła w sposób mogący przyczynić się do powstania pożaru,
  - e) używanie otwartego ognia w namiotach mieszkalnych,
  - f) użytkowanie niesprawnych technicznie (wzgl. niepoddanych wymaganym przeglądom) instalacji i urządzeń użytkowych, w tym agregatów prądotwórczych, urządzeń gazowych oraz butli z gazem płynnym,
  - g) użytkowanie urządzeń gazowych i agregatów prądotwórczych poza miejscami wyznaczonymi do tego celu.

V. Organizacja alarmowania i ewakuacji.

1. Dla obozu, a w przypadku obozów podzielonych na sektory (patrz rozdział VIII pkt 4) - dla poszczególnych jego sektorów, należy opracować zasady (procedury) określające organizację alarmowania i ewakuacji, obejmujące takie zagadnienia jak:
  - a) rodzaje komunikatów ostrzegawczych lub sygnałów alarmowych informujących uczestników obozu o konieczności ewakuacji oraz sposób ich rozgłaszania na terenie obozu,
  - b) wyznaczenie osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie i nadzorowanie ewakuacji (np. pełnoletni opiekunowie),
  - c) wyznaczenie osób odpowiedzialnych za rozgłaszanie komunikatów ostrzegawczych lub sygnałów alarmowych,
  - d) określenie kierunków i dróg przemieszczania się do miejsca zbiórki do ewakuacji,
  - e) wyznaczenie i oznakowanie miejsca zbiórki do ewakuacji,
  - f) sposób sprawdzenia (weryfikacji) liczby ewakuowanych osób, w odniesieniu do liczby uczestników obozu (wzgl. sektora), oraz ich identyfikacji.

2. Po zapoznaniu uczestników obozu z procedurami określającymi organizację alarmowania i ewakuacji, należy w pierwszych dniach trwania obozu przeprowadzić praktyczne sprawdzenie organizacji i warunków ewakuacji. Sprawdzenia należy przeprowadzać do uzyskania satysfakcjonującego wyniku oceny organizacji i warunków ewakuacji.

VI. Postępowanie na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia.

1. Należy opracować i wdrożyć zasady postępowania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia, obejmujące w szczególności następujące zagadnienia:
  - a) procedury:
    - informowania o pożarze lub innym miejscowym zagrożeniu,
    - sposób postępowania w przypadku powzięcia informacji o pożarze lub innym miejscowym zagrożeniu, w tym również o prognozowanych gwałtownych i niebezpiecznych zjawiskach atmosferycznych w rejonie obozu,
  - b) obowiązki:
    - kierownika wypoczynku (np. komendanta obozu),
    - kadry obozu (w szczególności wychowawców),
    - uczestników obozu,
  - c) sposób obsługi podręcznego sprzętu gaśniczego,
  - d) wyznaczenie osób do obsługi podręcznego sprzętu gaśniczego,
  - e) wyznaczenie osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie ewakuacji,
  - f) zasady powiadamiania służb ratowniczych, w tym wyznaczenie osób do przekazania informacji o zaistniałym zagrożeniu,
  - g) sposoby współpracy ze służbami ratowniczymi.
2. Podczas wyładowań atmosferycznych zaleca się:
  - a) schronić się w budynku lub innym obiekcie budowlanym wyposażonym w instalację piorunochronną, a w ostateczności w samochodzie lub autokarze, nieznajdującymi się pod drzewami i innymi obiektami, które będąc w większym stopniu narażone na wyładowania atmosferyczne (oraz oddziaływania silnego wiatru podczas burzy - patrz pkt 3) mogą powodować zagrożenie dla ludzi w tych pojazdach,
  - b) w przypadku przebywania na terenie otwartym bez dostępu do ww. obiektów i pojazdów:
    - unikać przebywania bezpośrednio pod drzewami, słupami lub innymi odrębnymi obiektami wysokimi, które są w większym stopniu narażone na wyładowania atmosferyczne (patrz również pkt 3);
    - kucnąć w obniżeniu terenu ze złączonymi i podciągniętymi pod siebie nogami (nie siadać, ani nie kłaść się na ziemi),
    - w przypadku zwartej grupy osób – rozproszyć się zachowując odległość kilkudziesięciu metrów pomiędzy sobą i postępować według zasad opisanych powyżej,

- c) w przypadku przebywania w lesie bez dostępu do obiektów i pojazdów wymienionych w lit. a – unikać przebywania bezpośrednio pod drzewami, a jeżeli jest to niemożliwe, szukać schronienia wśród niższych drzew (patrz również pkt 3),
  - d) w przypadku przebywania w wodzie, w tym na sprzęcie pływającym – opuścić akwen, oddalić się od niego i postępować zgodnie z zaleceniami określonymi powyżej,
  - e) unikać dotykania metalowych przedmiotów/elementów bądź przebywania w najbliższym otoczeniu tego typu przedmiotów/elementów,
  - f) odłączyć odbiorniki z instalacji elektrycznej oraz wyłączyć zasilanie instalacji elektrycznej doprowadzonej do namiotów,
  - g) nie zbliżać się do uszkodzonych instalacji elektrycznych.
3. Podczas silnych podmuchów wiatru użytkownikom obozu zaleca się:
- a) schronić się w budynku lub innym stabilnym obiekcie budowlanym,
  - b) unikać przebywania w namiotach,
  - c) unikać przebywania bezpośrednio pod drzewami (w tym w zaparkowanych w ich pobliżu pojazdach),
  - d) odłączyć odbiorniki od instalacji elektrycznej oraz wyłączyć zasilanie instalacji elektrycznej doprowadzonej do namiotów,
  - e) nie zbliżać się do uszkodzonych instalacji elektrycznych.

VII. Zalecenia dodatkowe w zakresie zagrożeń pogodowych.

W ramach działań mających na celu zapobieganie zagrożeniom od zjawisk pogodowych zaleca się:

- a) przeprowadzenie dla terenu obozu rozpoznania możliwych zagrożeń w kontekście gwałtownych i niebezpiecznych zjawisk atmosferycznych (np. silne wiatry, ulewne deszcze, wyładowania atmosferyczne) oraz ich potencjalnych skutków – metodami możliwymi do zastosowania w rozpatrywanym przypadku są m. in.
  - metoda "co jeśli", która polega na formułowaniu pytań, co się stanie albo może się stać, jeśli wystąpi jakieś zdarzenie, np.:
    - „Co się stanie jeśli zerwie się gwałtowny wiatr?”
    - „Co się stanie jeśli na terenie obozu wybuchnie pożar?”
    - „Co się stanie jeśli pojawi się gwałtowna burza?”
  - metoda tzw. listy kontrolnej, która polega na stworzeniu listy zdefiniowanych wcześniej potencjalnych zdarzeń/zagrożeń oraz środków zapobiegawczych i reagowania,
- b) regularne sprawdzanie prognozowanego stanu pogody, w tym przede wszystkim monitorowanie wydawanych w omawianym zakresie ostrzeżeń:
  - meteorologicznych,
  - hydrologicznych,
 (do monitorowania ostrzeżeń o stanie pogody należy wykorzystywać wiarygodne źródła informacji, w tym: informacje uzyskane ze stanowiska kierownika komendy powiatowej (miejskiej) Państwowej Straży Pożarnej

- lub Policji, publiczne systemy ostrzegania np. Regionalny System Ostrzegania (RSO), serwis pogodowy Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej www.pogodynka.pl oraz inne dostępne źródła, takie jak aplikacje mobilne),
- c) regularne sprawdzanie zagrożenia pożarowego w lasach – w przypadku obozów organizowanych na terenach leśnych lub sąsiadujących z takimi terenami zaleca się monitorowanie ostrzeżeń na stronie internetowej Instytutu Badawczego Leśnictwa pod adresem internetowym, <http://bazapozarow.ibles.pl/zagrozenie/> oraz Lasów Państwowych pod adresem <http://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/zagrozenie-pozarowe> lub podjęcie w tym zakresie współpracy z regionalnymi dyrekcjami Lasów Państwowych lub właściwymi miejscowo nadleśnictwami,
  - d) przygotowanie warunków, w tym określenie sposobów, prewencyjnej ewakuacji uczestników obozu w przypadku powzięcia informacji o zbliżającym się zagrożeniu (wichury, pożaru lasu, itp.) – ewakuacja do pobliskiej szkoły, remizy lub świetlicy OSP itp., poprzez podjęcie współpracy w określonym zakresie z właścicielami/zarządcami obiektów przewidzianych do wykorzystania (np. zawarcie odpowiednich umów/porozumień),
  - e) wyposażenie obozu w kanały (sposoby) łączności umożliwiające skuteczne powiadomienie ekip ratowniczych.

VIII. Zagospodarowanie terenu obozu¹⁾.

1. Obóz należy organizować w sposób:
  - a) umożliwiającą ewakuację jego uczestników do wyznaczonego miejsca zbiórki do ewakuacji,
  - b) ograniczającą rozprzestrzenianie się ognia na terenie obozu oraz na sąsiednie obiekty i tereny przyległe,
  - c) zapewniającą dostęp do obozu dla służb ratowniczych.
2. Ustalając lokalizację obozu oraz usytuowanie namiotów należy uwzględniać warunki lokalne i ich wpływ na poziom bezpieczeństwa uczestników wypoczynku, zwłaszcza w kontekście zagrożeń od gwałtownych zjawisk pogodowych, a w szczególności:
  - a) unikać lokalizacji namiotów bezpośrednio pod uszkodzonymi drzewami, drzewami z suchymi gałęziami, etc.,
  - b) zapewnić warunki ewakuacji użytkowników do dostępnych budynków odpornych na te zjawiska lub znajdujących się w pobliżu miejsc bardziej bezpiecznych (np. innych dostępnych schronień),
  - c) wybierać miejsca zapewniające szybki dojazd do obozu pojazdami mechanicznymi.

---

¹⁾ w niektórych przypadkach, wynikających ze specyfiki obozowania (np. obozy o strukturze rozproszonej z namiotami znajdującymi się w znacznej odległości od siebie), zastosowanie wprost wymagań dotyczących zagospodarowania terenu obozu może nie być możliwe – w takim przypadku należy stosować rozwiązania zapewniające równoważny poziom bezpieczeństwa.

3. Teren obozu o powierzchni większej niż 2500 m² (np. zgrupowanie obozów harcerskich) należy podzielić na sektory o powierzchni do 2500 m² (np. poszczególne obozy, podobozy, gniazda, kręgi namiotowe oddzielone pomiędzy sobą odpowiednim pasem wolnego terenu), w sposób zapewniający:
  - a) szybką i bezpieczną ewakuację ze strefy zagrożonej lub objętej pożarem,
  - b) ograniczenie rozprzestrzeniania się pożaru do powierzchni maksymalnie jednego sektora (np. poprzez zastosowanie odpowiednich odległości),
  - c) dostęp dla służb ratowniczych – w tym zakresie zaleca się zapewnienie ich pojazdom możliwości dojazdu na odległość nie większą niż 100 m od każdego sektora; w przypadku odległości większych niż 100 m warunki dostępu dla służb ratowniczych należy uzgodnić z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejski) Państwowej Straży Pożarnej
  - d) zapewnienie powierzchni sektorów na porównywalnym poziomie.
4. Miejsce zbiórki do ewakuacji wyznacza się dla każdego sektora, przy uwzględnieniu możliwości realizacji scenariusza ewakuacji jednoczesnej. Do miejsca zbiórki należy zapewnić dojście o odpowiedniej szerokości i ukształtowaniu, dostosowane do liczby i stanu sprawności osób przebywających na obozie, umożliwiające szybkie i bezpieczne opuszczenie strefy zagrożonej.

Zaleca się stosowanie dojsć o szerokości co najmniej 1,2 m.
5. Pomiędzy sektorami należy zachować pasy terenu wolne od palnych elementów zagospodarowania obozu (namioty, tymczasowe konstrukcje z materiałów palnych itp.) o szerokości co najmniej 8 m. Zagospodarowanie pasa terenu powinno ograniczać możliwość swobodnego rozprzestrzeniania się ognia.
6. Pomiędzy obozem i obiektami sąsiednimi należy zachować pas wolnego terenu (patrz pkt 4) o szerokości co najmniej 8 m, przy czym, w przypadku występowania obiektów mogących stwarzać duże zagrożenie pożarowe, odległość tą należy odpowiednio zwiększyć, np. w przypadku drewnianej zabudowy zagrodowej i innych budynków wykonanych z materiałów palnych (patrz również rozdział X pkt 3).
7. Namioty powinno się rozmieszczać w sposób zapewniający ich użytkownikom bezpieczne opuszczenie i przemieszczenie się do miejsca zbiórki do ewakuacji (dotyczy namiotów przeznaczonych do przebywania ludzi) oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się pożaru na terenie obozu, w tym pomiędzy namiotami. W przypadku namiotów o funkcji mieszkalnej (przeznaczonymi do snu) zaleca się w szczególności zachowanie co najmniej:
  - a) 2 m wolnej przestrzeni przed wyjściami z namiotów, skąd możliwe będzie dalsze przemieszczanie się do miejsca zbiórki do ewakuacji (patrz również pkt 3),
  - b) 5 m wolnej przestrzeni między namiotami mieszkalnymi a miejscami, w których wykorzystywany jest otwarty ogień, np. miejsca ustawienia stołu z paleniskiem do przygotowania posiłków (patrz również rozdział X pkt 3).

8. Namioty mieszkalne powinny być zlokalizowane w odległości nie mniejszej niż 10 m od:
  - a) miejsca przeznaczonego do rozpalania ogniska (nie dotyczy otwartych palenisk wykorzystywanych wyłącznie do przygotowywania posiłków),
  - b) miejsca przechowywania drewna opałowego,
  - c) miejsc postojowych dla pojazdów,
  - d) dróg przeznaczonych dla pojazdów.
9. Miejsca przechowywania drewna opałowego powinno być zlokalizowane w odległości nie mniejszej niż 10 m od (nie dotyczy podręcznego składowiska drewna organizowanego w miejscu rozpalania ogniska, o którym mowa w rozdziale X pkt 4 lit. d i pkt 5):
  - a) miejsc postojowych dla pojazdów,
  - b) miejsca lokalizacji butli z gazem,
  - c) obiektów budowlanych wykonanych z materiałów palnych (z wyjątkiem placów składowych przeznaczonych do tego celu).

IX. Wyposażenie obozu w podręczny sprzęt gaśniczy.

1. Dla obozu:
  - przeznaczonego dla więcej niż 30 osób, lub
  - o powierzchni przekraczającej 500 m², lub
  - obejmującego co najmniej 10 namiotóworaz w każdym sektorze obozu podzielonego na sektory należy przewidzieć co najmniej jedno stanowisko z podręcznym sprzętem gaśniczym umożliwiającym podjęcie próby ugaszenia pożaru we wczesnej fazie jego rozwoju.

W pozostałych przypadkach decyzję w zakresie wyposażenia obozu w podręczny sprzęt gaśniczy podejmuje organizator wypoczynku lub osoba, której przekazano obowiązki w tym zakresie, wskazana w regulaminie wypoczynku, odpowiedzialna za jego ochronę przeciwpożarową (np. kierownik wypoczynku lub komendant obozu), na podstawie oceny występujących w określonym przypadku zagrożeń pożarowych.
2. Stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym należy sytuować w taki sposób, aby odległość od najdalej położonego namiotu względem takiego stanowiska nie przekraczała 30 m. Do stanowiska podręcznego sprzętu gaśniczego powinien być zapewniony dostęp o szerokości co najmniej 1 m.
3. Zaleca się wyposażyć stanowisko z podręcznym sprzętem gaśniczym co najmniej w: (1) koc gaśniczy, (2) tłumicę, szpadel lub łopatę, (3) wiadro lub inny pojemnik wypełniony piaskiem o pojemności 10 l oraz (4) co najmniej jeden z niżej wymienionych sprzętów gaśniczych:
  - a) hydronetka o pojemności 20 l napełniona wodą,
  - b) 2 wiadra o pojemności co najmniej 10 l, każde napełnione wodą,
  - c) 1 gaśnicę o skuteczności gaśniczej co najmniej 21A.Decyzję w zakresie wyposażenia stanowiska w sprzęt podejmuje organizator wypoczynku lub osoba, której przekazano obowiązki w tym zakresie, wskazana w regulaminie wypoczynku, odpowiedzialna za jego ochronę przeciwpożarową

- (np. kierownik wypoczynku lub komendant obozu) na podstawie oceny występujących w określonym przypadku zagrożeń pożarowych.
4. Stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym należy organizować niezależnie od wyposażenia w gaśnice budynków znajdujących się na terenie obozu. Budynki należy wyposażać w gaśnice zgodnie z zasadami określonymi w przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej budynków.
  5. Konstrukcja stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym powinna zapewniać ochronę tego sprzętu przed negatywnym oddziaływaniem warunków atmosferycznych (opady, nasłonecznienie itp.) oraz zapewnić jego sprawność i użyteczność.
  6. W miarę możliwości technicznych należy zapewnić oświetlenie stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym w porze nocnej.
  7. Zaleca się wyposażenie stanowisk z podręcznym sprzętem gaśniczym w ręczny sprzęt oświetleniowy (np. latarki).

X. Rozpalanie ognisk.

1. Przed organizacją obozu należy uzyskać zgodę właściciela terenu (wzgl. innego władającego terenem) na rozpalanie ognisk.
2. Ognisko można rozpalać wyłącznie w miejscu do tego wyznaczonym i do tego celu przystosowanym, z uwzględnieniem warunków atmosferycznych, okresowych ograniczeń lub zakazów w tym zakresie (silne wiatry, wysoki stopień zagrożenia pożarowego w lasach itp.).
3. Miejsce do rozpalania ogniska należy wyznaczyć w sposób ograniczający możliwość rozprzestrzeniania się ognia poza obszar paleniska. Palenisko zaleca się oddalić od:
  - a) koron drzew o co najmniej 6 m,
  - b) szlaków komunikacyjnych (ewakuacyjnych) o co najmniej 10 m,
  - c) elementów zagospodarowania terenu obozu (m. in. namiotów, ogrodzenia itp.) o co najmniej 10 m,
  - d) budynków murowanych o co najmniej 12 m,
  - e) budynków drewnianych i innych budynków i obiektów wykonanych przede wszystkim z materiałów palnych o co najmniej 16 m,
  - f) pól uprawnych, nieużytków rolnych o co najmniej 16 m.
4. W ramach przygotowania miejsca do rozpalania ogniska należy:
  - a) wyznaczyć i okopać palenisko,
  - b) usunąć ściółkę leśną (w przypadku terenów nieleśnych wierzchnią warstwę suchej roślinności) w promieniu co najmniej 2 m od paleniska,
  - c) przygotować podręczny sprzęt umożliwiający natychmiastową interwencję oraz całkowite ugaszenie ogniska (np. wiadro z wodą, wiadro z piaskiem, gaśnicę przeznaczoną do gaszenia pożarów grupy A, tłumicę, szpadel itp.), niezależnie od wyposażenia obozu w sprzęt, o którym mowa w rozdziale IX (rodzaj i ilość środków gaśniczych i podręcznego sprzętu powinna być dostosowana do wielkości ogniska i występujących w pobliżu ogniska zagrożeń),

- d) wyznaczyć w pobliżu podręczne składowisko drewna opałowego – zaleca się w odległości od 3 do 6 m od paleniska.
- 5. W ramach podręcznego składowiska drewna opałowego można przechowywać drewno w ilości nieprzekraczającej dobowego zapotrzebowania, lecz nie większej niż 1 m³,
- 6. Miejsce rozpalania ognisk od momentu rozpalenia ognia do całkowitego wygaszenia ogniska powinno być pod stałym nadzorem osoby wyznaczonej do tego celu.

XI. Przechowywanie butli z gazem płynnym i użytkowanie urządzeń gazowych.

1. Przed przystąpieniem do użytkowania instalacji lub urządzeń zasilanych gazem płynnym (propan-butan) należy sprawdzić ich sprawność techniczną.
2. Butle z gazem płynnym dostarczane na teren obozu powinny:
  - a) pochodzić z legalnego punktu dystrybucji gazu, co może potwierdzać zabezpieczenie zaworu folią termokurczliwą (plombą świadczącą o źródle pochodzenia) oraz
  - b) nie posiadać widocznych uszkodzeń mechanicznych.
3. Zaleca się, aby w jednym sektorze obozu znajdowały się nie więcej niż 2 butle z gazem płynnym o masie gazu do 11 kg, przy czym w przypadku butli turystycznych o mniejszej zawartości gazu dopuszcza się ich większą liczbę, z zastrzeżeniem, że jego łączna masa zgromadzona w butlach nie może przekraczać 22 kg.

Dopuszcza się znajdowanie się w jednym sektorze obozu większej liczby butli lub ilości gazu płynnego w butlach niż określona w pkt 3, jeżeli jest to niezbędne z uwagi na potrzeby użytkowe, przy czym w takim przypadku należy przyjmować indywidualne rozwiązania techniczno-organizacyjne w celu ograniczenia zagrożenia pożarowo-wybuchowego. Przedmiotowe rozwiązania powinny uwzględniać zasady wiedzy technicznej, w tym wynikające z obowiązujących przepisów techniczno-budowlanych i przeciwpożarowych dotyczących stosowania butli z gazem płynnym i instalacji/urządzeń gazowych. Zaleca się, aby rozwiązania te ustalane były z udziałem osoby posiadającej odpowiednią wiedzę i kwalifikacje w omawianym zakresie.
4. Sposób przemieszczania, użytkowania oraz przechowywania butli z gazem płynnym powinien ograniczać ryzyko ich uszkodzenia. Butli nie wolno rzucać, przewracać, toczyć, uderzać o nie przedmiotami oraz używać do celów niezgodnych z ich przeznaczeniem.
5. Butle z gazem płynnym należy przechowywać jednowarstwowo w pozycji pionowej, na zewnątrz namiotów, w miejscach wyznaczonych wyłącznie do tego celu.
6. Miejsca użytkowania lub przechowywania butli z gazem płynnym powinny zapewniać ochronę tych butli przed przegrzaniem, w tym poprzez zapewnienie ochrony przed nasłonecznieniem.

7. Butli z gazem płynnym nie wolno użytkować oraz przechowywać w miejscach usytuowanych poniżej poziomu terenu oraz w innych źle wentylowanych przestrzeniach.
8. Butle z gazem płynnym powinny być oddalone od najbliższych studzienek lub innych zagłębień terenu oraz otworów do pomieszczeń z podłogą znajdującą się poniżej przyległego terenu co najmniej o 3 m.
9. Do miejsca użytkowania oraz przechowywania butli należy zapewnić dostęp umożliwiający prowadzenie akcji ratowniczo-gaśniczej, o szerokości co najmniej 1 m.
10. Miejsce przechowywania butli z gazem płynnym należy oznakować znakami informującymi o:
  - a) zakazie używania otwartego ognia,
  - b) występowaniu zagrożenia wybuchem.
11. W promieniu 1 m od miejsca przechowywania butli z gazem płynnym nie wolno wykonywać czynności mogących powodować zapłon gazu, w tym użytkować urządzeń generujących źródła zapłonu (np. iskrzących narzędzi).
12. Miejsca przechowywania butli z gazem płynnym powinny być oddalone o co najmniej 10 m od:
  - a) namiotów mieszkalnych,
  - b) miejsca przeznaczonego do rozpalania ogniska i innych miejsc, gdzie przewidywane jest używanie ognia otwartego i innych źródeł zapłonu,
  - c) miejsc postojowych dla pojazdów,
  - d) miejsca przechowywania drewna opałowego,
  - e) stanowiska pracy agregatu prądotwórczego.
13. Urządzenia gazowe zasilane z butli z gazem płynnym powinny być użytkowane w miejscach wyznaczonych do tego celu (np. miejsca przygotowania posiłków).
14. Użytkowanie urządzeń i instalacji gazowych powinno odbywać się pod nadzorem osób dorosłych.
15. Butle z gazem płynnym nie powinny być ustawione bezpośrednio na podłożu palnym, z wyjątkiem urządzeń eksploatowanych zgodnie z warunkami określonymi przez producenta.
16. W namiotach mieszkalnych zabronione jest użytkowanie urządzeń zasilanych paliwem gazowym (np. kuchenek turystycznych, palników oraz promienników).
17. W namiotach przeznaczonych do przygotowywania posiłków ze stanowiskami z urządzeniami gazowymi należy zapewnić wentylację naturalną, umożliwiającą wypływ spalin i napływ świeżego powietrza (np. przez odsłonięcie poły namiotu).
18. Urządzenia gazowe wraz z zasilającymi je instalacjami gazowymi należy użytkować zgodnie z warunkami określonymi przez ich producenta (instrukcja obsługi, dokumentacja techniczno-ruchowa). Należy zwrócić szczególną uwagę na wymagania dotyczące sposobu podłączenia, eksploatacji, konserwacji oraz przeglądów oraz wskazany czasookres użytkowania poszczególnych elementów/podzespołów instalacji oraz urządzeń.

19. Przechowywanie nieużytkowanych butli, zarówno pustych jak i napełnionych, stanowi co do zasady istotny czynnik powodujący wzrost zagrożenia. Z tego względu liczba butli na terenie obozu powinna być ograniczona do minimum wynikającego z bieżących potrzeb.

XII. Użytkowanie instalacji elektrycznej i agregatów prądotwórczych.

1. Przed przystąpieniem do użytkowania instalacji lub urządzeń elektrycznych należy potwierdzić ich sprawność techniczną.
2. W namiotach mieszkalnych, z wyłączeniem namiotów kadry, dopuszcza się stosowanie instalacji elektrycznej wyłącznie do celów oświetlenia.
3. Oświetlenie namiotów mieszkalnych powinno się zasilac napięciem nieprzekraczającym napięcia dotykowego dopuszczalnego długotrwale, tj. 24 V dla prądu przemiennego oraz 30 V dla prądu stałego.
4. W instalacjach elektrycznych, na zasadach wiedzy technicznej (tam gdzie jest to zasadne), należy stosować:
  - a) złącza instalacji elektrycznej zasilającej obóz, umożliwiające odłączenie od sieci zasilającej, usytuowane w miejscu dostępnym dla obsługi oraz zabezpieczone przed uszkodzeniami, wpływami atmosferycznymi, a także ingerencją osób nieuprawnionych,
  - b) ochronę dla zapewnienia bezpieczeństwa według zasad określonych w Polskich Normach dotyczących ochrony dla zapewnienia bezpieczeństwa, mających zastosowanie do tymczasowych instalacjach elektrycznych.
5. Zasady użytkowania agregatów prądotwórczych:
  - a) sposób użytkowania i przechowywania agregatu powinien ograniczać ryzyko powstania pożaru lub wybuchu i uwzględniać wymagania przepisów przeciwpożarowych,
  - b) stanowisko pracy agregatu powinno być zlokalizowane w terenie otwartym, tak, aby emitowane z niego spaliny nie oddziaływały negatywnie na użytkowników obozu (dopuszczalne jest zadaszenie stanowiska pracy agregatu i osłonięcie przy zachowaniu odpowiedniej wentylacji urządzenia),
  - c) agregat prądotwórczy powinna obsługiwać i nadzorować osoba, która zapoznała się z instrukcją obsługi agregatu,
  - d) agregat należy włączać i wyłączać przy odłączonych odbiornikach,
  - e) agregat należy uziemić, jeżeli instrukcja obsługi to przewiduje,
  - f) podłączenia do agregatu oraz połączenia instalacji zasilanych z agregatu usytuowanych w terenie otwartym powinny być zabezpieczone przed wilgocią,
  - g) należy dostosować moc odbiorników do mocy agregatu,
  - h) zakazane jest uzupełnianie paliwa w czasie pracy agregatu oraz w innych przypadkach, gdy urządzenie to jest rozgrzane,
  - i) paliwo do agregatów należy przechowywać w zamykanych, szczelnych pojemnikach przeznaczonych do tego celu,
  - j) pojemniki na paliwo do agregatów powinny być:

- oznakowane w sposób umożliwiający identyfikację zawartości bez ich otwierania,
  - usytuowane w miejscach dobrze wentylowanych, dostępnych wyłącznie dla osób wyznaczonych do obsługi agregatu, oddalonych od miejsca rozpalania ogniska oraz przechowywania butli z gazem o co najmniej 10 m,
- k) w przypadku przechowywania pojemników z paliwem do agregatów w budynkach, należy uwzględnić przepisy przeciwpożarowe dotyczące przechowywania materiałów niebezpiecznych pożarowo w budynkach.

XIII. Dokumentacja obozu.

1. Obóz powinien posiadać dokumentację zawierającą istotne informacje z zakresu ochrony przeciwpożarowej.
2. Dokumentację sporządza się w szczególności dla potrzeb szkoleniowych kadry obozu, jak i innych jego uczestników, a także w celu jej wykorzystania przez straż pożarną do planowania działań oraz bezpośredniego wykorzystania podczas akcji ratowniczo-gaśniczej.
3. Dokumentacja obejmuje:
  - 1) regulamin wycieczki;
  - 2) procedury określające organizację alarmowania i ewakuacji;
  - 3) instrukcje postępowania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia;
  - 4) plany lub szkice graficzne określające w szczególności:
    - a) zagospodarowanie terenu obozu, w tym usytuowanie namiotów oraz innych obiektów znajdujących się na terenie obozu oraz obiektów sąsiednich znajdujących się poza terenem obozu w odległości co najmniej 20 m (wraz z opisem ich funkcji, np. namiot gospodarczy, stołówka, kuchnia, dyżurka, kwatera komendanta),
    - b) lokalizację terenu obozu względem dróg dojazdowych,
    - c) przebieg dróg dojazdowych zapewniających połączenie z najbliższą drogą publiczną (możliwość identyfikacji dojazdu przez straż pożarną oraz inne służby, np. poprzez wskazanie kilometrażu drogi właściwego dla miejsca lokalizacji zjazdu na teren obozu),
    - d) lokalizację miejsc czerpania wody do celów przeciwpożarowych (w odległości do 250 m od obozu) lub informację o ich braku,
    - e) kierunki i drogi przemieszczania się (dojścia) do miejsca zbiórki do ewakuacji wraz z jego oznaczeniem,
    - f) lokalizację miejsc odcięcia mediów zasilających obiekty znajdujące się na terenie obozu, w tym przede wszystkim wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego (wzgl. kurków głównych instalacji gazowej, jeżeli występują),
    - g) lokalizację miejsc występowania butli z gazem oraz urządzeń gazowych,
    - h) lokalizację miejsc usytuowania podręcznego sprzętu gaśniczego,

- i) inne dane istotne z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej.
4. Dokumentację graficzną sporządza się z wykorzystaniem podkładów odzwierciedlających rzeczywisty stan terenu, na którym planowana jest organizacja obozu (np. dokładne szkice, mapy topograficzne, aktualne zdjęcia satelitarne itp.), w sposób zapewniający ich czytelność i zrozumiałość. Zastosowane oznakowanie powinno być czytelne oraz łatwe do zidentyfikowania w oparciu o załączoną legendę, zarówno dla użytkowników obozu, jak i służb ratowniczych.
  5. Dokumentację obozu należy przygotować i udostępnić na żądanie Państwowej Straży Pożarnej, np. podczas czynności kontrolno-rozpoznawczych.

Propozycja w zakresie oznakowania miejsc:

- lokalizacji butli z gazem,
- zbiórki do ewakuacji.

Zaleca się stosowanie oznaczeń zgodnych z Polską Normą PN-ISO 7010 *Symbole graficzne; Barwy bezpieczeństwa i znaki bezpieczeństwa; Znaki bezpieczeństwa stosowane w miejscach pracy i w obszarach użyteczności publicznej.*

<p>Miejsce przechowywania butli z gazem (ISO 7010-W029)</p>	<div style="text-align: center;"> </div> <p>Zalecane jest, aby pod znakiem umieścić informacje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Uwaga butle z gazem palnym", - "Zakaz używania otwartego ognia".
<p>Miejsce zbiórki do ewakuacji (ISO 7010-E007)</p>	<div style="text-align: center;"> </div>

Aby zapewnić sprawną identyfikację ww. miejsc znaki powinny być umieszczone w sposób widoczny dla uczestników obozu. Zaleca się aby były mocowane na wysokości 1,4 – 1,8 m (np. na słupkach, palikach).